

DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

„Să fim împreună este începutul,
să rămânem împreună este un progres,
să acționăm împreună este o reușită”
(Henry Ford)

Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsmanului) este o instituție de stat independentă, dispune de buget propriu, care face parte din bugetul de stat.

Oficiul este subordonat Avocatului Poporului și acordă asistență organizatorică, juridică, informațională și tehnică Avocatului Poporului în vederea exercitării de către acesta a atribuțiilor sale.

Sediul central al Oficiului se află în municipiul Chișinău.

Oficiul are **4 reprezentanțe**, amplasate în Bălți, Cahul, Comrat și localitatea Varnița, raionul Anenii Noi.

Atribuțiile Avocatului Poporului:

- Examinarea cererilor cu privire la încălcarea drepturilor omului;
- Perfecționarea legislației în domeniul drepturilor omului;
- Prezentarea recomandărilor de ratificare și aderare la instrumentele internaționale în domeniul drepturilor omului;
- Sesizarea Curții Constituționale;
- Soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor între autorități și persoane fizice;
- Reprezentarea persoanelor fizice sau grupurilor de persoane fizice în fața autorităților publice și instanțelor de judecată în cazurile complexe ce țin de drepturile și libertățile omului sau în cazurile de interes public;
- Promovarea drepturilor și libertăților omului în societate.

Persoanele cu dizabilități reprezintă o categorie de persoane dezavantajate, comparativ cu alte categorii de populație.

În cadrul activității sale, Avocatul Poporului:

- examinează petițiile parvenite de la persoanele cu dizabilități;
- monitorizează gradul de respectare a drepturilor persoanelor cu dizabilități în diferite domenii;
- înaintează instituțiilor de resort propuneri în scopul înlăturării neregulilor depistate;
- înaintează propuneri de perfecționare a legislației în domeniul protecției persoanelor cu dizabilități;
- elaborează studii de evaluare și înaintează recomandări organelor de resort;
- desfășoară activități de sensibilizare a societății privind problemele persoanelor cu dizabilități.

CADRUL LEGAL PRIVIND PROTECȚIA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Standarde internaționale, regionale și naționale privind protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Actele internaționale (ONU):

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948);
- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (1966);
- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale (1966);
- Declarația privind Drepturile Persoanelor cu Retard Mintal (1971);
- Declarația privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (1975);

- Declarația privind drepturile persoanelor cu deficiențe de auz și de vedere (1979);
- Convenția privind Drepturile Copilului (1989);
- Regulile Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Dizabilități (1983);
- Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2006).

Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, adoptată de Adunarea Generală a ONU pe 13 decembrie 2006, oferă un nivel de protecție fără precedent și stabilește standarde universale minime de acțiune, măsuri concrete care ar asigura incluziunea persoanelor cu dizabilități în toate domeniile de activitate; stabilește două mecanisme de implementare:

- **Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități**, în vederea monitorizării implementării Convenției;
- **Conferința Statelor-Membre** pentru discutarea problemelor privind aplicarea Convenției în practică;

Convenția prevede crearea unor structuri naționale independente responsabile pentru implementare și monitorizare etc. Acest document privind drepturile persoanelor cu dizabilități reprezintă primul instrument juridic obligatoriu care vizează direct drepturile și libertățile persoanelor cu dizabilități.

Republica Moldova a semnat Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități la 30 martie 2007 și a ratificat-o prin Legea nr. 166 din 09.07.2010.

Actele Consiliului Europei:

- Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (1950);
- Carta Socială Europeană (1961) și Carta Socială Europeană Revizuită (1996);

- Recomandarea (818) privind Situația Persoanei Bolnave Mintal (1977);
- Recomandarea (1185) privind Strategiile de Reabilitare a Persoanelor cu Dizabilități (1992);
- Recomandările nr.R(92) privind o Strategie Coerentă pentru Reabilitarea Persoanelor cu Dizabilități (1992).

Standarde naționale:

Protecția persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova este reglementată de Constituția Republicii Moldova.

Constituția Republicii Moldova

prin articolul 51 garantează expres protecția persoanelor cu dizabilități, care „beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, readaptare, învățământ, instruire și integrare socială”;

prin articolul 47 stipulează că „statul este obligat să ia măsuri pentru ca oricare om să aibă un nivel de trai decent care să-i asigure sănătate și bunăstare lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale. Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de invaliditate ... în urma unor împrejurări independente de voința lor.”

Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități este prevăzută de un număr impunător de legi și acte normative, care prevăd respectarea drepturilor omului, stabilesc și dezvoltă sistemul de protecție socială, garantează și asigură protecția persoanelor aflate în dificultate:

- Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, nr. 60 din 30.03.2012;
- Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, nr. 909-XII din 30.01.1992;
- Legea privind sistemul public de pensii, nr. 156-XIV din 14.10.1998;

- Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă, din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, nr. 1544 din 23.06.1993;
- Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, nr. 499-XIV din 14.07.1999;
- Legea cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populație, nr. 121-XV din 03.05.2001;
- Legea privind cantinele de ajutor social, nr.81-XY din 28.02.2003 și Regulamentul-tip cu privire la funcționarea cantinelor de ajutor social, Hotărârea Guvernului nr. 1246 din 16.10.2003;
- Legea asistenței sociale, nr. 547-XY din 25.12.2003;
- Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, nr. 289 din 22.07.2004;
- Legea cu privire la ajutorul social, nr. 133-XVI din 13.06.2008;
- Codul muncii adoptat prin Legea nr.154-XV din 28.03.2003;
- Legea Fondului de susținere a populației nr.827-XIV din 18.02.2000;
- Hotărârea Guvernului nr. 1167 din 16.10.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social;
- Hotărârea Guvernului nr. 357 din 18.04.2018 cu privire la determinarea dizabilității;
- Hotărârea Guvernului nr. 1413 din 27.12.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a compensației pentru serviciile de transport;
- Hotărârea Guvernului nr.711 din 09.08.2010 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată” și a Standardelor minime de calitate;

- Hotărârea Guvernului nr. 885 din 28.12.2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea serviciului social „Casă comunitară” și a standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr.722 din 22 septembrie 2011 privind aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Echipă mobilă” și a standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr. 567 din 26.07.2011 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice;
- Hotărârea Guvernului nr.314 din 23.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr.413 din 14.06.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Respiro” și a Standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr. 75 din 03.02.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Plasament familial pentru adulți” și a Standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr.760 din 17.09.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate;
- Hotărârea Guvernului nr. 333 din 14.05.2014 pentru aprobarea Regulamentului privind prestarea serviciilor de comunicare prin utilizarea limbajului mimi-co-gestual/limbajului semnelor cu ajutorul interpretului.
- Hotărârea Guvernului nr. 823 din 04.07.2008 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru

- serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități;
- Hotărârea Guvernului nr. 1034 din 31.12.2014 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru al Serviciului de îngrijire socială la domiciliu și a Standardelor minime de calitate;
 - Hotărârea Guvernului nr. 723 din 08.09.2017 cu privire la aprobarea Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022;
 - Hotărârea Guvernului nr. 893 din 12.09.2018 cu privire la aprobarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia.

CADRUL INSTITUȚIONAL CU PRIVIRE LA INCLUZIUNEA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Din cadrul instituțional al protecției sociale a persoanelor cu dizabilități fac parte instituții de nivel central, teritorial și local.

La nivel central activează:

Consiliul național pentru drepturile persoanelor cu dizabilități – organul colegial consultativ, care monitorizează implementarea și promovarea politicii de stat în domeniu;

Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS) – autoritatea care elaborează politici de protecție socială, evaluează funcționarea sistemului de protecție socială, exercită controlul asupra realizării lor, contribuie la dezvoltarea sistemului de servicii sociale, promovează variantele de alternativă ale instituționalizării etc.;

Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS) insti-

tuție publică autonomă de interes național, ce administrează și gestionează sistemul public de asigurări sociale; ține evidența persoanelor cu dizabilități beneficiari de prestații de asigurări sociale;

Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă – instituție de stat, subordonată Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, abilitată cu funcții plenipotențiare în domeniul determinării gradului de dizabilitate.

La nivel teritorial activează: direcțiile raionale/municipale de asistență socială și protecție a familiei; casele teritoriale de asigurări sociale; consiliile teritoriale pentru determinarea dizabilității și capacității de muncă, care realizează politica de asistență și asigurare socială și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial.

La nivel local activează: primăriile locale; organizațiile nonguvernamentale. Acțiunile de asistență socială se realizează de asistenții sociali și lucrătorii sociali.

Respectarea prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități de către autoritățile publice centrale și locale, de către instituții și întreprinderi indiferent de tipul de proprietate, de către asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelele este monitorizată de societatea civilă și de Avocatul Poporului (Ombudsman).

DREPTURILE PERSOANEI CU DIZABILITĂȚI

Toți membrii societății, inclusiv persoanele cu dizabilități, se bucură de aceleași drepturi, care includ drepturile civile, politice, sociale, economice și culturale, printre care:

- *dreptul la viață, libertate și securitatea persoanei, respectul integrității fizice și mentale;*

- *dreptul la nivel adecvat de viață;*
- *egalitatea în fața legii fără discriminare;*
- *protecția împotriva torturii, exploatării, violenței și abuzului;*
- *dreptul de a trăi în comunitate și de a participa la viața politică, publică, culturală;*
- *libertatea de exprimare și opinie;*
- *accesul la informație;*
- *dreptul la educație, sănătate, muncă;*
- *dreptul la asistență socială prin intermediul diferitor alocații și servicii sociale.*

PERSOANA CU DIZABILITĂȚI ARE DREPTUL LA:

- Pensie de dizabilitate;
- Asistență și protecție socială;
- Alocații sociale de stat;
- Ajutor social;
- Ajutor pentru perioada rece a anului;
- Asistență medicală gratuită în instituțiile medicale de stat;
- Reabilitare medicală, profesională și socială în centrele specializate de reabilitare complexă, secțiile centrelor de sănătate și staționare de tratament de întremare în instituțiile curativ-profilactice;
- Îngrijire permanentă în case-internat, case de locuit speciale cu un complex de servicii de reabilitare și servicii sociale pensionate; centre de deservire socială;
- Servicii de deservire socială la domiciliu;
- Asigurare gratuită sau în condiții avantajoase cu mijloace ajutătoare tehnice, fonoamplificatoare și semnalizatoare, dispozitive și aparate individuale;
- Studii medii generale, medii de specialitate și superioare în instituțiile de învățământ de tip general și

special; asigurare cu bursă, indiferent dacă primește pensie sau alocații;

- Instruire, pregătire profesională și ridicarea nivelului profesional în diferite forme: învățământ cu frecvență, cu frecvență redusă, individual, în grupe, clase speciale, la domiciliu;
- Acces gratuit sau în condiții avantajoase la obiectivele culturale, turistice și la complexe sportive;
- Muncă care să corespundă normelor de protecție a muncii în întreprinderi, instituții și organizații cu condiții obișnuite de muncă, în secții și sectoare specializate, practicarea muncii la domiciliu;
- Durată redusă a timpului de muncă;
- Participare în toate domeniile vieții fără discriminare, inclusiv la elaborarea politicilor care vizează drepturile și interesele acestora.

Dreptul la protecție socială presupune obligația statului de a întreprinde măsuri adecvate pentru a oferi fiecărei persoane un nivel de trai decent, prin acordarea de pensii și ajutor în caz de boală, invaliditate, șomaj, alte cazuri de pierdere a mijloacelor de existență. În contextul dat, statul promovează politici sociale ajustate la condițiile existente conform standardelor europene din domeniu.

ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA SISTEMULUI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

DETERMINAREA DIZABILITĂȚII

Dizabilitatea persoanei este determinată de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, ținând cont de actorii medicali, psihopedagogici, habituali, profesionali, precum și personali.

Drept criteriile de bază pentru determinarea dizabilității servesc capacitatea:

- de a studia și de a se instrui;
- intelectuală și de comportament;
- de autoservire și de autoîngrijire;
- de comunicare (vederea, auzul, vorbirea) și de adaptare situațională;
- locomotorie și dexteritatea;
- de muncă păstrată și capacitatea vitală a organismului;
- de participare la viața socială și profesională – determinată de deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale de lungă durată.

În funcție de gravitatea deficiențelor funcționale individuale, provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate și restricții de participare, exprimate în raport cu păstrarea capacității de muncă, dizabilitatea este considerată:

- **severă** – capacitatea de muncă este păstrată în proporție de 0-20%;
- **accentuată** – capacitatea de muncă este păstrată de 25-40%;
- **medie** – capacitatea de muncă este păstrată de 45-60%.

De asemenea, consiliile întocmesc **programul individual de reabilitare și incluziune socială**, care conțin recomandări generale privind activitățile și serviciile din domeniile medical, social, educațional și profesional de care persoana are nevoie în procesul de incluziune socială.

Programul individual este executoriu pentru persoanele cu dizabilități, pentru organele de stat corespunzătoare, precum și pentru întreprinderi, instituții, organizații și agenți economici, indiferent de forma de proprietate.

Persoanelor care se adresează prima dată, dizabilitatea li se determină pe un termen de un an sau pe un termen de 6 luni. În cazuri severe, dizabilitatea se stabilește pe doi ani, iar dacă dereglările funcționale sunt ireversibile – fără termen de reexaminare.

Reexpertizarea periodică se face în scopul verificării eficienței tratamentului, a măsurilor de reabilitare medicală și profesională, a serviciilor sociale, de orientare și formare profesională, educaționale de care au beneficiat, precum și pentru a identifica schimbările în semnele dizabilității și capacității de muncă.

CAUZELE DIZABILITĂȚII:

- **afecțiuni generală** – ca urmare a unei afecțiuni, traume, defect organic, care duc la limitări de activitate și restricții de participare;
- **afecțiuni congenitală sau din copilărie** – ca urmare a unei afecțiuni;
- **traume**, defect organic, care a avut loc în timpul sarcinii, la naștere, până la împlinirea vârstei de 18 ani;
- **boală profesională** – ca urmare a unei boli generate de influența sistematică a factorilor nocivi caracteristici profesiei și de condițiile de muncă caracteristice unor ramuri de producție;
- **accident de muncă** – ca urmare a acțiunii factorilor care au produs accidentul în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu;
- **afecțiuni legată de participarea la lichidarea avariei de la CAE Cernobâl sau la alte accidente atomice** – persoanelor care au participat la lichidarea consecințelor catastrofei de la CAE Cernobâl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare;
- **afecțiuni legată de serviciul militar sau cel special** – persoanelor care au îndeplinit serviciul militar sau special în organele apărării naționale, securității statului și ordinii publice, trecute în rezervă.

Persoanele care dețin grad de dizabilitate pot beneficia de pensie de dizabilitate, în cazul în care realizează un stagiul de cotizare raportat la vârsta sa, în conformitate cu legislația în vigoare. În cazul în care persoana nu întrunește condițiile pentru obținerea dreptului la pensie, acestuia i se stabilește dreptul la alocație socială de stat.

Cuquantumul mediu al pensiei de dizabilitate la 01.04.2019 constituia 1361,29 lei.

PRESTAȚII ȘI SERVICII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI BENEFICIAZĂ DE URMĂTOARELE PRESTAȚII BĂNEȘTI:

- **alocații sociale de stat,**
- **alocații pentru îngrijire, însoțire și supraveghere**
- **ajutor social,**
- **ajutor pentru perioada rece a anului,**
- **alocații lunare de stat,**
- **compensații pentru transport,**
- **ajutor material anual din fondurile de susținere a populației.**

Alocațiile sociale de stat sunt prestații bănești lunare sau de o singură dată, alocate persoanelor care nu întrunesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie de asigurări sociale.

Beneficiază de alocație pentru persoane cu dizabilități:

- persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, inclusiv din copilărie;
- copiii cu dizabilități severe, accentuate și medii – până la 18 ani.

Cuquantumul alocației constituie un anumit procent din cuquantumul pensiei minime indexate pentru:

persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, inclusiv:

- persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii – 40%;
- persoanelor cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie – 100%;
- copiilor cu dizabilități severe, accentuate și medii cu vârsta de până la 18 ani – 100%.

Beneficiază de alocație pentru îngrijire, însoțire și supraveghere:

- persoanele care îngrijesc, însoțesc și supraveghează la domiciliu un copil cu dizabilități severe în vârstă de până la 18 ani;
- persoanele cu dizabilități severe din copilărie;
- persoanele cu dizabilități severe nevăzătoare.

Cuantumul alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere constituie 80% din cuantumul pensiei minime indexate pentru limită de vârstă, stabilit de Guvern.

Ajutorul social reprezintă o plată bănească de susținere a familiilor defavorizate.

Ajutorul pentru perioada rece a anului reprezintă plata lunară fixă, în bani, acordată familiei defavorizate pentru lunile ianuarie-martie și noiembrie-decembrie.

De dreptul la ajutor social și/sau ajutor pentru perioada rece a anului beneficiază familiile defavorizate în cazul în care toți membrii adulți ai acestuia se încadrează în cel puțin una dintre următoarele situații:

- au atins vârsta necesară pentru stabilirea pensiei;
- sunt persoane încadrate în diferite grade de dizabilitate;
- sunt șomeri înregistrați la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă și nu refuză participarea la activitățile de interes comunitar;
- se află în perioada dintre săptămâna a 30-a de sarcină și săptămâna a 12-a după naștere în cazul

în care copilul se naște mort sau moare în perioada concediului postnatal, ori îngrijește un copil până la vârsta de 3 ani;

- îngrijesc un membru/membri ai familiei care necesită îngrijire din partea unei terțe persoane, conform concluziei Consiliului medical consultativ al instituției medico-sanitare publice, îngrijesc un copil/copii cu dizabilități din aceeași familie.

Cererea pentru acordarea ajutorului social, însoțită de actele confirmative, se depune reprezentantului direcției/secției asistență socială și protecție a familiei.

Cuantumul ajutorului social se stabilește ca diferența între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia.

Începând cu 1 aprilie 2019 venitul lunar minim garantat constituie 1056 lei.

Ajutorul pentru perioada rece se acordă familiilor solicitante de ajutor social, care au un venit global mediu lunar mai mare decât venitul lunar minim garantat și mai mic decât nivelul venitului lunar minim garantat majorat de 1,95 ori, adică 2059,2 lei.

Compensația pentru serviciile de transport se achită trimestrial:

- persoanelor cu dizabilități severe și accentuate;
- copiilor cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani;
- persoanelor care însoțesc o persoană cu dizabilitate severă sau un copil cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani;
- persoanelor cu dizabilități locomotorii (inclusiv copiilor cu dizabilități locomotorii în vârstă de până la 18 ani).

Mărimea compensației pentru un trimestru, cu excepția mun. Chișinău și mun. Bălți, constituie:

- pentru persoanele cu dizabilități severe și copiii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani – 138 de lei;
- pentru persoanele cu dizabilități accentuate – 69 de lei.

Mărimea compensației pentru un trimestru în mun Chișinău constituie:

- pentru persoanele cu dizabilități severe și copiii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani – 360 de lei;
- pentru persoanele cu dizabilități accentuate – 180 de lei.

Mărimea compensației pentru un trimestru în mun Bălți constituie:

- pentru persoanele cu dizabilități severe și copiii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani – 270 de lei;
- pentru persoanele cu dizabilități accentuate – 135 de lei.

Suplimentar la compensațiile menționate persoanele cu dizabilități locomotorii (inclusiv copiii cu dizabilități locomotorii în vârstă de până la 18 ani) beneficiază, trimestrial, de un supliment în mărime de 200 de lei.

SERVICIILE SOCIALE

Persoanele cu dizabilități beneficiază de servicii sociale primare, specializate și cu specializare înaltă.

Asistentul social din cadrul primăriei și echipa multidisciplinară în baza evaluării inițiale și/sau complexe a persoanei/familiei și ținând cont de recomandările din programul individual de reabilitare și incluziune socială al acesteia îi stabilește tipul serviciului social necesar.

Structura teritorială de asistență socială prestează următoarele servicii sociale:

- **serviciul de îngrijire socială la domiciliu** este prestat de către lucrătorul social pentru persoanele cu dizabilități lipsite de suport din partea copiilor, a familiei extinse sau altor persoane și care au nevoie de ajutorul unei alte persoane;
- **serviciul de asistență personală** este prestat de către asistentul personal pentru persoanele cu dizabilități severe care necesită îngrijire, însoțire și supraveghere permanentă din partea unei alte

persoane în procesul integrării lor în societate (în domeniile protecției sociale, muncii, asistenței medicale, instructiv-educativ, informațional, al accesului la infrastructură etc.).

ESTE IMPORTANT SĂ CUNOȘTI!

În relațiile de muncă beneficiază de:

- durată de muncă redusă de 30 de ore pe săptămână, fără diminuarea drepturilor salariale – **persoanele cu dizabilități severe și accentuate**;
- ziua sau săptămână de muncă parțială – **salariatul care are copii cu dizabilități ori care îngrijește de un membru al familiei bolnav**. Retribuirea muncii este efectuată proporțional timpului lucrat sau în funcție de volumul lucrului prestat;
- o zi liberă pe lună, suplimentar, în baza cererii scrise, cu menținerea salariului mediu din contul angajatorului – **unul din părinți (tutore, curator), care educă un copil cu dizabilități**;
- concediu de odihnă anual suplimentar plătit de 4 zile calendaristice – **persoanele cu dizabilități de vedere severe, unul dintre părinții care au 2 și mai mulți copii în vârstă de până la 14 ani (sau un copil cu dizabilități)**;
- dreptul preferențial la menținerea la lucru în cazul reducerii numărului sau a statelor de personal – **salariații care întrețin două sau mai multe persoane și/sau o persoană cu dizabilități**.

NU SE ADMITE refuzul neîntemeiat al administrației de a încheia un contract individual de muncă sau de avansare în serviciu, de concediere, din motive de dizabilitate, de transfer al persoanei cu dizabilități la altă muncă, fără acordul ei înscris, aplicarea perioadei de probă în cazul încheierii contractului individual de muncă cu persoanele cu dizabilități.

CÂTEVA NOȚIUNI DIN CONVENȚIA ONU PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI:

„Discriminare din cauza dizabilității” înseamnă orice deosebire, excludere sau restricție făcută din cauza dizabilității, care are scopul sau efectul de a împiedica sau anula recunoașterea sau exercitarea, în egală măsură cu alți cetățeni, a libertăților fundamentale ale omului și drepturilor cu privire la activitatea politică, economică, socială, culturală, civilă sau oricare altă activitate. Include toate formele de discriminare, inclusiv refuzul unei acomodări rezonabile.

„Acomodare rezonabilă” este modificarea sau ajustarea necesară și corespunzătoare, fără a impune o povară exagerată, atunci când acestea sunt necesare pentru a garanta persoanelor cu dizabilități, beneficierea de drepturile și libertățile fundamentale ale omului și exercitarea acestora, în egală măsură cu alți cetățeni.

„Design universal” este designul produselor, mediilor, programelor și serviciilor pentru a fi utilizate de către toți cetățenii, în cea mai mare măsură posibilă, fără a fi necesară readaptarea sau design-ul specializat. „Designul universal” nu exclude mijloacele tehnice de asistență pentru anumite grupuri de persoane cu dizabilități, atunci când acestea sunt necesare.

La realizarea publicației a contribuit
Svetlana Rusu, Oficiul Avocatului Poporului

**Ziua de 3 decembrie a fost declarată
de Adunarea Generală a ONU (1992)
Zi Internațională a Persoanelor cu Dizabilități**

**PENTRU INFORMAȚII SUPLIMENTARE
PUTEȚI APELA LA:**

OFICIUL AVOCATULUI POPORULUI

**mun. Chișinău, str. Sfatul Țării, nr.16,
tel: 022 23 48 00, tel/fax: 022 22 54 42,
e-mail: ombudsman@ombudsman.md;
copil@ombudsman.md;
web: www.ombudsman.md**

**Telefonul Copilului
tel.: 0 800 11116**

**CASA NAȚIONALĂ
DE ASIGURĂRI SOCIALE**

**mun. Chișinău, str. Gheorghe Tudor, nr.3,
tel.: 022 72-62-09;**

**MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE**

**mun. Chișinău,
str. Vasile Alecsandri, nr.2,
Tel: 022 26-88-95
Fax: 022 26-88-85
Email: secretariat@msmps.gov.md**